

RUSSOCKI Stanisław: Z badań nad statutami ks. książąt mazowieckich z 14 i 15 wieku. *Czasopismo Prawno-Historyczne* T. 8: 1955 z. 2.

Przedmiotem rozprawy S. Russockiego jest ustalenie wzajemnego stosunku tekstów w opublikowanych już zbiorach.

Autor omawia znane mu z autopsji, z tekstów drukowanych bądź porusza nawet dziś nie istniejące statuty i podaje ich charakterystykę. Zajmuje się stanem badań nad zachowanymi tekstami, analizuje je i ustala filiacje.

Autor dochodzi do wniosku, że zwyczaje prawne będące odbiciem stosunków społecznych w oznaczonym miejscu i czasie, wpływały na zmianę niezgodnych z nimi norm prawa stanowionego. Znajdowało to odbicie w tekstach statutów, które w miarę upływu czasu bywało poddawane coraz dalszym przeróbkom. Dalej dochodzi do wniosku hipotetycznego, że ustalenie pierwiastkowego tekstu poszczególnych statutów, kiedy nie wiemy co jest tekstem pierwotnym, a co przeróbką autorów zbiorów, byłoby czystą subiektywną konstrukcją. Wśród omówionych statutów znajdują się statuty przeznaczone dla Mazowsza Płockiego.

RUSSOCKI Stanisław: Z dziejów prac przygotowawczych do ostatecznej redakcji prawa mazowieckiego 1540 r. — *Czasopismo Prawno-Historyczne* T. 9: 1957.

Przyłączenie Mazowsza do Korony wywołało potrzebę tworzenia zbiorów prawnych.

Przedmiotem pracy jest przedstawienie stanu dotychczasowych badań okresu projektów kodyfikacyjnych i charakterystyka zmian I i II Zводу Prawa. Autor przedstawia własne poglądy na genezę prawa mazowieckiego w I połowie 16 w. i przeciwstawia się poglądom Winiarza i Balzera, opierając się na nieznanych im rękopisach gdańskim i petersburskim, przedstawia jak narastały projekty zwodów prawa i na czym te zmiany polegały. Dochodzi do wniosku, że tekst gdański jest oryginałem lub kopią projektu prawa z 1533 r., tekst petersburski jest projektem z 1536 roku i na nim oparł się zwód drugi prawa. Wydawnictwo pomników prawa mazowieckiego powinno wydobyć dynamikę rozwojową prawa mazowieckiego i uwzględnić oba zawody jako odmiany tekstów.

Przyczyną zmiany tekstu zbioru prawa w ciągu 8 lat były zmiany społeczne i krytyka zводу I, ponadto walki między panami mazowieckimi i między nimi a królem. Mazowsze przeżyło w wieku 16 proces „doganiania” innych ziem Polski w rozwoju stosunków feudalnych (m. in. pogarszanie pozycji chłopów). Proces ostatecznej unifikacji ustrojowej rozpoczął się w drugiej połowie 16 wieku.

Jako załącznik do cennej pracy dołączona tablica synoptyczna zwodów zwyczajów prawnych mazowieckich.

NOTY I NOTKI

W dodatku do Nr 16 Dziennika Urzędowego Guberni Płockiej z dnia 19 kwietnia 1851 roku znajduje się krótka wzmianka o rodzaju i stanie zakładów dobroczynnych w Guberni Płockiej. Pod pojęciem zakładów dobroczynnych anonimowy autor artykułiku rozumiał szpitale i domy dla starców.

Płock w roku 1851 posiadał dwa szpitale dla chorych na blisko 70 łóżek. Przy jednym z nich, prowadzonym przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia, zorganizowany został zakład wychowawczy, w którym pobierało naukę od 16 do 18 dziewcząt, przeważnie sierot, sposobiących się do obsługi chorych.

Niezależnie od szpitali istniał także Dom Schronienia dla starców i kalek zorganizowany i prowadzony przez Dozór Parafialny w Płocku. Jak z notatki wynika, ambicją ówczesnego społeczeństwa było urządzenie Domu Schronienia w sposób odpowiadający nowoczesnym wymaganiom i postawienie go w rzędzie cenniejszych instytucji tego rodzaju w kraju.

Pułtusk posiadał jeden tylko szpital na 50 łóżek, prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia, przy którym na wzór płockiej instytucji zorganizowany był także zakład wychowawczy dla osieroconych dziewcząt.

Ostrołęka posiadała nowy, jednopiętrowy, murowany gmach szpitalny, w którym mieściło się 20 łóżek. Budynek ten został wzniesiony staraniem Rady Powiatowej.

Najgorzej przedstawiała się sytuacja, jeśli idzie o ochronę zdrowia w Przasnyszu, Mławie i Lipnie, gdyż miasta te do roku 1851 szpitale nie posiadały i dopiero Rady Powiatowe Opiekuńcze przy silnym poparciu Rady Głównej zajęły się budową tych instytucji.

Jest rzeczą charakterystyczną, że lecnicтво w owym czasie spoczywało w rękach instytucji i organizacji społecznych, które przy poparciu władz państwowych, inicjowały budowę i prowadziły szpitale. Od ofiarności społeczeństwa i rzutkości działaczy społecznych zależał rozwój tych instytucji. Wiele pracy, osobistej inwencji i ofiar pieniężnych poniósł marszałek szlachty Guberni Płockiej, o którym autor wzmianki bardzo pochlebnie się wyraża.

Nie szczędziło ofiar także i społeczeństwo. W roku 1850 jeden z obywateli Powiatu Płockiego zasilił fundusz Domu Schronienia w Płocku kwotą 300 rubli. Jeden z prałatów Kapituły Płockiej własnym nakładem urządził tymczasowe pomieszczenie dla podopiecznych Domu Schronienia, póki nie został zbudowany odpowiedni gmach.

Ir. Woj.